

W3W

לְפָנֶיךָ יְהוָה

ФЕДЕРАЦИИ, СОФІІВІ, ЄССІОРІЧІІ, ІІ ЕСЕРІЧІІ,

Տարեկան գին կանիքի դրաւուց 100 : Ավելամեայ գին կառ.ուուց 52 1/2 : Եռամեայ գին 26 3/4 : Հինգ ստորագրուոց գունոցին մեկ օրինակ կրեն ձրի դիմի տրուի : Առ 1 բաժինը ամէն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի :

Պօջիսէն գուրս գացած Լուսիլիքը բան փառացին ծախը առնոցին վկայ է :
Իր շամին համար չուր մը հրատարակից ու ցցց դիմի վայրէ տաղէն 40 գարարակ
Նորաւիտի գրաց ծանուցամբ ձրի է : Գուրսին եկած նամակներուն փառացին ծա

Երանելով գոյն օտարացուանի ձիքի : Դուռըստ ազատ սահմանիներուն Փօթուային ծախըն իրկանց պրեթ ջաւար :

РЕДАКТОРЫ

Überprüfung - Lektion 6

Տաճկտուանի և Յունաստանի մէջ տեղ եւ զած վէճին վրայովլինչ զանազան միջոցներ բռնուուցաւ նէ արգէն ամէնուոս յայսնի է : Յունաստան այս միջոցներուն մէկն ալ ընդունելովլ կ'երեւայ որ անոր միաքը ուրիշ բան չէ , հապա ասանկիով ժամանակ անցունել է . յուսալով որ անակնիալ անանկ մէկ բան մը կը պատահի որ բարձրագոյն գուռը պահանջան հասուցումէն կամովին եւս կը կենայ : Վթէնքի խորհրդարանը ժամանակ մը որչափ որ կրցաւ նէ՝ ուղղակի այս վէճին վրայովլ բարձրագոյն գուանը հետ թղթակցեցան , ետքը գարձաւ Նէմցէի տէրութեանը , ուղեց անոր միջնորդութեամբը վէճը խաղաղի , ատեն մըն ալ ասանկիով անցուց . վերջապէս Վթէնքի իշխանին խորհուրդն ալ ընդունեց : Յետոյ Ոթոն թագաւորը անձամբ Ոտոսի կայսեր հետ թղթակցեցաւ . որպէս զի՞ Ոտոսի կայսրը մանաց այս գործին մէջ . և բարձրագոյն գուռը հաշտեցունել իրեն հետ : Քանի քանի անդամ , քանի որ այս վէճը ելքը է , հինգ տէրութեանց գեսապաններն ալ բարձրագոյն գուանը իրաւունք տուին այս ցաւալի գործին վրայովլ , իրենց տէրութիւններուն կարծիքը իմաց տալովլ Յունաստանին : Ոթոն թագաւորին Ոտոսի կայսեր գրած նամակին պատասխանը անցեալ շաբթու ցամքի փութայով հասեր է՝ հոս տեղոցս ^Պ . Դիրով գեսապանին : Նամակին միաքը ամեննեւին համեմատ է առաջէն երկու անդամ այս վէճին վրայ կայսեր ցըսուցած կարծիքներուն , այսինքն՝ իրաւունքը գլւխալին բարձրագոյն գուանը կուտայ և հարկ է որ կ'ըսէ բարձրագոյն գուռը , իւր պահանջան հասուցումը ըստ արժանեցն առնէ Վթէնքի կառավարութեանէն : Կաեւ Ոտոսի կայսրը զարմանք մը ցըսցուցեր է՝ նոյն նամակին մէջ որ , Յունաստան անոր կարծիքները արգէն ճանչնալով , բարձեալ գիտ կը գրէ անոր որ՝ միջոց մը գտնայ այս վէճը խաղաղեցնելու : Վերջապէս Ոտոսի կայսրը ասանկ կը լըմինցունէ իւր նամակը . կը յորդորէ Ոթոն թագաւորը , որ չի ուշացընելովլ Բայձրագոյն գուանը պահանջան հասուցումը տայ :

— Այսբարպաղաքիս մէջ չովուայի ձայնը ելլալէն ի
մեր Շիրա ու Դիրէ Յունաստանի նաւահանգիստ
ները չէին կրնար մանալատկէ մէկնող շոգենաւերը
իրենց հրամանադ իրերը մաքուր նշանակուած ըլլ-
լալուն : Բայց հիմա, Յունաստանի աւուղաւթեան
ատեանը թոյլառութիւն կ'ընէ շոգենաւերուն,
որ մանան յիշեալ նաւահանգիստները . թէ որ ճամ-
բան մէջերնին չօվուայի հարուած չէ պատահեր նէ :
Ա որ ասանին ընեն . իսկ թէ որ շոգենաւերուն
մէջ այն ախտէն բանուած մարդ կայ նէ, Աիրայէն
Տէլոս երթան և Ծվիրէին ալ Այլամանի :

Ապա կամ առ այս ժամանակից 10 օր հաստատվելին հաստատած էն ասկէ գացող շոգենաւերուն, որոնց հրամանագիրը մարտը նշանակուած է :

— Ենցեալ ուրբաթ գիշերուան կրակը որ կետիկ
փառյի հայոց գպրոցը մօխիր գարձուց, շատ յաւ-
տուաւ բայօք աղդին, որովհետեւ Վայրաքաղաքիս
մէջ գտնուած աղքային գեղեցիկ և ընդարձակ
գպրոցներէն մէկն ըլլալէն՝ ի զատ՝ քիչ ժամանակէ-
՚ի վեր մեծ ծախք եղած էր վրան նորոգութեանը.
իսկ կը յուսամբ որ նյժն թաղի աղքասէր անձնկըը
առաջքինէն աւելի գեղեցիկ գպրոց մը կը կանգնեն
այն տեղքիս ժամանակի մէջ, քանի որ իրենց սըր-
տին մէջ մոտած է արդէն ուսումնասիրութեան ե-
ռանդը :

ՊԱՂՏԱՏ : Հոկտեմբեր 14 թուականուլ այս քաղաքէն եկած գրութիւնները անանիկ կը ծանուցանեն որ, Եկամար Շերապատ կոչուած արագիտերուն համբաւաւոր Աֆուք անուն գլխաւորը, որ նենա գութեամբ Եկիք Աէջրիսը սպաններ էր, ինքն ալիւր այս անօրէնութեանը փոխարիներ առաւ : Հոկտեմբերի 12 ին երբոր Տափառլիէհ կը գտնուէր, Փաշայի անկանոն զօրաց հետ որոնց օգնութիւն ընտլ Մասզէս Օկյանանները հալածելու, յանկարծ ալպանիացի զօրքերը վրան յարձակելով սպաննեցին զինքը, ու

իւր մէկ շաճար անուն աղդակախը և այս երկու քին գլուխն ալ չէճիպ փաշային բերին։
— Ուստառէն եկած գրութիւններն ալ ցաւօք կը ծանուցանեն որ՝ չօվապ հիւանդութիւնը գլաւ վին անիէ հեռացած կարծենին զուր ելեր է։ ու բովշեաւե նորէն քանի մը հոգի այս հիւանդութեանը զո՞ գացեր են։ Փաշան խսկըն արդիւր է որ՝ որ և իցէ տեսակ պատուղ ձմերանոցը չի մտնայ։ Քանզի մեռնողներէն երիւաքն ալ զօրքերէն է ելզեր։
— Ճ՛շըրէի կառավարիչ լամին փաշայի զօրապետ ներէն Ուստափաքա պէջ անուն մէկը Ուստառլ գաց ցեր է, որ այն տեղի կուսակալութեան մէջ գըտ նուող բնակիչները յականէ յանուանէ գրի առնէ։ որպէս զի առաջիկայ մարտի սկիզբէն այն տեղի մարդ գիկն ալ նոր բարեկարգութեան, (թանգիմաթի), ներքեւ մտնան։ Այս լուրը մեծ ուրախութիւն պատճառեր է այն տեղի բնակիչներուն։ որովհետեւ շատ ժամանակէ ին վեր մեծ անձկանօք ասանկ կարգադրութեան մը կ'ըսպասեն եղեր բարձրագայն դռնէն։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ : Ը արտեհակություն : Այստք Տէօվէ
լէթ խանը՝ Մէջէտէսէն ելլալու և Դէհրան գա-
լու առենիլ այն առզի կուսակացութիւնը փախա-
նորդաբար իրեն երկրորդ աղուն յանձնեց , որ

նայ : Վար հօրը իշխանութեան տառենը իր խոսքը
շատ անցուկ էր գաւառին մէջ . անսվ շատ ալ ըս-
տակ դիզած էր . և հիմա այս ոստակները գործա-
ծեց , Պարսկաստանի հիւսիսային կողմը բնակուլ-
թիւրքմէնները իրեն կուտակից ընելու . որ կառա-
վարութիւնը իրեն հրաման ըրած էր ասոնք զսպե-
լու . և հնազանդութեան տակ խօժելու . և այն ա-
տենն ալ յատուկ պատրաստութիւն կար ասոնց վե-
րայ ելլելու . և անհնազանդութիւննին . խստու-
թեամբ պատճելու : Հազարէ և իւզգիկ ցեղերէն-
աւ սինա սանես սուսու . և Շամփեռ Յանի հանու ո

ալ զբան-սրբությ գրեց . և Ծափէր Իշուլլ բամը որ
Պուճուրա կը նատի , և այն կողմէրը շատ ուժի և
խօսքի տէր է , Երկու կողմէն իրեն օգուտ տեսնե-
լով Այսար խանին կուտակից եղաւ : Ծափէր Քո-

լով Աղաք խանը զիւսապլից ողաւ : Ծափքը կու-
լի խանը իրեն իշխանութիւնը տղատ և անկախ
կերպով մը կը կառավարէր . և Սալար խանին վայ-
սինքան ուժ չէր տեսներ՝ որ կասկած ընէ անկեց-
թէ իրեն անկախութիւնը ձեռքէ կ'երթայ , թէ և
Սալար խանը Խօրսասն բոլոր իր ձեռքը առնէ : Վա-
կեց զատ՝ մէջերնին ազգականութիւն ալ կար : Վա-
լար խանը Շաֆէր Քուլի խանին քոյրը առած է ,
և Շաֆէր Քուլի խանը՝ Սալար խանին աղջիկնե-
րուն մէկը առած է :

Այս երկուքը մէկ ըլլալով՝ մշտնչենաւոր կեր-

պով ձեռք ձգել կ'ուզեն այն արտօնութիւնները
որ Արագ Տէօվլէթ խանին առժամանակեայ կեր-
պավ արտաած էր այն երկիրները կատարել բավկա խա-
ղաղելու համար : Յայտնի է որ շահը չէր կրնաց
ներել որ այս կերպով իրեն իշխանութեամնը պլղ-
տիկութիւն ըլլայ : Վանաւանդ , կը կարծուէր ալ
որ՝ հարաւային կողմէն գաղտնի մէկ օդնութիւն
մըն ալ կայ Ավալոր խանին ապրուսամբութիւնը զօ-
րացընելու համար : Այսնի գաղտնի օդնութիւն-
ները ոքքան զօրաւոր ըլլան ալ նէ ուրիշ բան մը
չեն կրնոր ընել , բայց եթէ Պարսից կառավարու-
թեանը ընելիքներուն ատեն մը արգելք տալ . բայց
կառավարութիւնը իր բռնած ճամբուն վրայ հաս-
տառուն կենալով և չի ծուլանալով՝ վերջապէս այն
արգելքներուն ամէնուն ալ կը յազգթէ : Հիմակուց
շահին կրթեալ զօրքը ապստամբներուն դիմացը ե-
լած են . և ասսնք որ խոհեմութիւն գրքածած
չեն սկիզբէն , ընելիքնին առաջկուց չեն մտածեր
թէ ծայրը նուր կ'երթայ , տակաւին ժամանակ ու-
նին իրենց ըրածին վրայ զղալու , և շահէն թողու-
թիւն ուզելու : Կահն ալ՝ թէ որ արիւն և պատե-
րազմ ըլլալէն առաջ իրեն ապաւինին նէ՝ կը ներէ .
բայց թէ որ ապաւամբութիւննին երկան քչէ նէ՝
կրնայ ըլլալ որ շահին կողմէն ալ այն թողութեան
գրոները գոցուին . և վերջն ալ ամեննեւին երկրա-
յութիւն չի կայ որ ապաւամբներուն համար գէշ
կ'ըլլայ : Վերեւի որ յուսացածնիւ սփիտի ըլլայ կ'ընէ
այս բաները գրողը . որովհետեւ Ավալոր խանի ձեռ-
քը եղած զօրքը առ այժմ անգործ կեցած են . մա-
նաւանդ որ՝ գէմերնին ելլող թագաւորական զօրքը
շատուոր ալ չեն . Աերտիալ Իսրահիմ Խալիլ խանը
հետք ամէնը երկու հազար հինգ հարիւր հոգի ու-
նի . որ շատ վասնգի մէջ կ'յնացին , թէ որ թշու-
մին հետերնին պատերազմներու ըլլար նէ . պատշե-
տեւ ապաւամբ զօրքը բաղմաթիւ և կարիք և ճար-
պիկ են , և այն տեղերուն ամէն կողմէրը շտա ա-
ղէկ գիտեն :

Ձագաւորին կողմէն այս կողմերուն համար ստիճանուած զօրքը միայն այս յիշեալ 2500 հոգին չեն. ասոնք լոկ յառաջապահներն են. երկու գունդ ալ հետեւակ զօրք կայ. և ասոնց ամէն մէկին հետ հինգական հարիւր ձիաւոր, և տասն և երկուքական ալ թնդանօթ կայ. ասոնք ալ պատրաստ են ելքերու : Առաջին գունդը, որուն զօրապետն է Եղիշի Առաջամմէտ Ավելի խան, օգոստոս 21 ին ճամբարոց ելքու է, երկրորդ գունդին զօրապետն է Հայոց Արքա Առաջին պատերազմիկան գործազրութեց հոգւ յանձնուած է Աբրահամ Ասմաուն խանին, և պատերազմին խնչպէս ըլլալուն հաշեւը անկեց պիտի ուզուի : Ասոր զօրքը շահը մէկիկ մէկիկ առքել անցուց հանգեցամի, և անկեց եաքը օգոստոս 25 ին ասիկայ ալ ճամբար ելքու : Այս պահնձառաւով շահը Ախալքան ըսուած գեղի ամրուուան պարատէն ելսու, քաղաքին աւելի մօտիկցաւ . և Անկերիստադան պարատէ զին պալատը ընակեցաւ : Ըահին ասանկ աւեզը փախելուն համար՝ համի Արքան Ազատի փախարքայն ալ իր բնականը փոխեց . Ապաւասնապատ գեղի ունեցած սպալատը եկաւ : Արտաքին տէրութեանց գեսպաններէն շահին հետ մէկ տեղ իր բնակութիւնը փոխող գանուեցաւ միայն Ջըռաւանորդի տէրութեան Պարսկաստանն նորող գործակալ Աստիքիք կոմաք, Աստիքիք Դէհրան գացին, և շատ չանցնիր ինքն ալ հոն կ'երթայ : Ուռասաց տէրութեան գեսպան Տօլկօրուքի իշխանը, և ինկիլիզի գեսպան Շէյլ Քօլօնէլլ տակաւին իրենց ամարանցն են, և ամիս մըն ալ հոն մնալու միաբ ունին : Խնկելիզի գեսպանը Խօրասանի կուռացն պատճառաւը Պարսկաց երկիրը կեցած է . 18 ամիս մը կայ որ հրաման առած է իր կառավագութենէն որ ինկիլիզէռուա գառնայ . և հիմաց Խօրասանի բանը առաջկու պէս ծանր չերեւելով իրեն, կը խորհի որ սեպտեմբեր 20 ին Խնկելիթեռուա գառնայ :

Մայածները լուր մը հրատարակուեցաւ , որ
Դէ հրանու մէջ զօրքը գլուխ քաշեր խռովութիւն
հաներ են : Ասիկայ ժողովական պահանջման մէջ լուրագի-
րը հրատարակեր էր . մենք ալ անկէց առնելով մեր
լրագրոյս նախօնթաց թիւերուն մէկուն մէջ հրա-
տարակեցինք : Հիմայ լիշեալ լրագիրը այն կողմե-
րէն թուղթ առեր է . որ կը գրէ թէ , կը զարմա-
նամ թէ ասանկ թեթեւ բաները ծանր բանի մը
պէս ցըցընելով պատմողներուն դիտաւորութիւնը
Բնէ է . բայց որովհետեւ բանը ցըցուցեր են ,
ես այ հարի ես սեաեմ կ'որչ եղածին աէս առատմէր :

միացաւ . ասկէց ետքը երկուքը մէկ իշխանութիւն
է . և այս թուղթս իշէգրօ Պուանչէսքօ Ուինուչ
չինի Արքէզին հետ խրկեց , որ Պ. ՈՇճատօղան
ուքայի կառավալարութիւնը անոր պիտի յանձնէր :
ուքացիք , որոնց սէրը իրենց առաջին դքսին վը-
րային պալած էր , այս փոփոխութիւնս սիրով ըն-
դունեցին . և թնդանօթներ նետելով պատիւ ըրին
Պօպանայի մէծ դքսին կողմէն խրկուած մարդուն .
որովհետեւ յիշեալ մէծ դուքսին աղնիւ և աղատա-
սէր բնաւորութիւնը ամենուն ծանօթ էր :

ու բայս . հասֆասէտ ու ու սա՛ նան ուսա թէ՛

Պարսից կաւալարութիւնը մինչեւ հիմայ իրեն ներքին տնտեսութեանը վերաբերեալ գործերը կար-

դի գնելու վրայօք որքան աշխատեցու ալ նէ՝ թէ
տուրք ժողվելը և թէ զօրաց ամսականը ձիշը իր
ժամանակին տալը տակաւին չի կրցաւ չփոկել, ինչ
պէս որ Եւրոպայի տէրութեանց մէջ չփոկուած և
կարգին գրուած է : Մանսւանդ այս տարի հուն
հիւանդութեանը և անկէց ծագած երկիրւովն պատ
ճառովը եկամուտի վերաբերեալ քանի մը կտրո
բաները պէտք եղածին պէս չի նայուեցան . և ետ
քը իրենց առաջին կարգը քիչ մը դժուար մնան .
Վայրաքաղաքին մէջ այս միջոցիս սովորականէն ա
ւելի զօրք կային . և ասանկ եղած տեղերը անկարե
լի է որ գոնէ թեթեւ մէկ անկարգութիւն մը ըլլ
ըս : Վայաջկուց եղած շփոթը վերցընելու համար
բնապէս պատահած գժուարութիւններուն վրայ
նոր գժուարութիւններ և արգելքներ ալ այս պատճ
ռովը եմբեցաւ . և բանը քիչ մին ալ պըճընքեցաւ .

Այս ասանկը ըլլալով՝ զօրքը իրենց ամսականէն մնացած առնելիքնին լինան առնելու համար համար բերութեամբ կ'ըսպասէին որ գուրսի գաւառաներէն տէրութեան դանձուն համար դալու ստուկները ժողվուին ու գան։ Այս միջոցիս քանի մը խռովարաքարդիկ եղան զօրաց մէջը ձայն մը հանեցին, թէ քանի մի օր է որ գալու ստակները եկած հասած են։ Այս որ լսեցին նէ՛ զօրաց ամէն մէկ խումբը իրենց կողմէն մարդ ընտրեցին փոխարքային խրկեցին, որ ըստակնին տրուի։ Առանց ասանկ ընելլ անկարգութիւն մըն էր. և փոխարքայն ալ ասիկայ երեսնին տալով կշռամբեց. բայց խօստացաւ ալ որ խնդիրնին շահին իմացընէ, և իմացուց. «Քանի մը գաւառաներէ եկած ստակ կար. շահը հրաման ըրաւ որ շուտ մը այն ըստակը զօրացը բաժնուի. բայց որովհ հետեւ անով առնելիքնին չէր լըմքնեար, ուրիշ տեղէրէն գալու ստակներուն համար քանի մի օր ալ սպասել պէտք էր, շահը իր առանձին գանձէն ալ 75,000 թումոն (3,750,000 զուռուշ) հանեց տառաւ որ առնելիքնին լըմքնայ։

Կ'ըսեն որ Խօրասանի վրայ շահին զօրք խրկելուն
ինկիլղի գեսագանը դէմ կեցեր է : Թէ որ իրաւ
է նէ կամքը իր ուղածին պէս չի կատարելուն վրայ
դժգոհ եղած պիտի ըլլայ : Հահին մասնաւոր գանձ
ձուն ստակը՝ ինկիլղի ստակ էր : Երբ որ Պօնա
բարդէն զօրացաւ, որ զէնքով դէմ գնելը, անհր
նար եղաւ նէ, ինկիլղիները ամէն տեղ իրենց կու-
սակից և Պօնաբարդէին թշնամի գտնելու համար
երկաթ զէնքի տեղ ոսկի բանեցընելը հարկ սեպե-
ցին . այն ատենը Ֆէթհ Ալի շահին տուած ընծայ-
նին էր այս քստակը . որ հիմայ ինկիլղին կամացը
դէմ Խօրասանի վրայ երթալու զօրացը թոշակ և
ամառական կուտայ այն շահին յանդրէ :

CELESTE LARKE

Ի ԴԱԼԻ Ա : | ուքայի գուքսը Քառլո | ուտօ-
վիկօ ամ Պուռպօնէ՝ որ անցածները իր իշխանու-
թեանը տակը գտնուող հպատակներուն ուզելով
և որպէս թէ բռնադառելով՝ անսնց քաղցքական
աղասութիւններ և արտօնութիւններ չնորհեց, և
ինքը նցյն դքսութեան կառավարութեանը առ ժա-
մանակեայ խնամակալութիւնը Պ . ՈՇծծառօզա-
նախարարին յանձնելով Պօտէնա գնաց, Պօտէնա-
յէն հոկտեմբեր 5 ին մէկ յայտարարութիւն մը գը-
րելով լուքացիներուն կ'իմացընէ որ ինքը իր յօժար-
կամաւը Ուքայի գքսութենէն հրաժարուեր է :
և 1815 յունիս 2 ին Վ իշխանա եղած դաշնադրու-
թեանը 102 երրորդ և հետեւեալ յօդուածներուն
տնօրէնութեանը համեմատ՝ իւր իշխանութեան
երկիրը Թօսքանայի մեծ դուքս ալբայապատիւ-
| էօքօլոս երկրորդին յանձներ է . այսու դաշտմբ
որ մինչեւ Շառմայի գքսութիւնը իրեն յանձնուի
նէ, ինչպէս որ վերցիշէւալ դաշնադրութեան մէջ
պայման եղած է, ինքը | աւքայի գուքս, և իր ար-
զան տօն Ֆէռտինանտօն՝ | ուքայի իշխան պիտի զր-

թուցուին :
Թօսքանսյի մեծ դուքսն ալ հոկտեմբեր 11 ին
յայտարարութեամբ իմացուց լուքացւոց , որ լու-
յանի պատմ թի նո թօսքանսյի պատմեանն էլեւ

միացաւ . ասկէց ետքը Երկուքը մէկ իշխանութիւն
է . և այս թուղթս Տիկդրօ Պուանչէսպօ Ուինու-
չինի Վարքէզին հւես խրկեց , որ Պ . Աէծծառօզան
ու քայի կառավարութիւնը անոր պիտի յանձնէր :
ու քայիք , որոնց սէրը իրենց առաջին դքսին վը-
րայէն պաղած էր , այս փոփոխութիւնս սիրով ըն-
դունեցին . և թնդանօթներ նետելով պատիւ ըրին
Պօոքանայի մէծ դքսին կողմէն խրկուած մարգուն .
որովհետեւ յիշեալ մէծ գուքսին աղնիւ և աղասա-
սէր բնաւորութիւնը ամէնուն ծանօթ էր :

Դուքայու հրաժարեալ դուքքը՝ նյոն գքսութել
փոխարէն տարին մէկ միլիօն 200,000 ֆռանք (5,100
000 զուռառչ) ոսճիկ պիտի առնէ :

ԶԱՒԻՑՑԵՐԻ : ՀԱԿՈԵՄՔԵՐԻ ՎԵՐՅԵՐԸ ած-
ովրդունք կամ գաշնակից եօթն գաւառներուն դէմ
պատերստզմ սկսելու ձայն կայ : Բայց ուստի հաներուն
զօրքը եփելուն տեղը օր աւուր վրայ պակսելը
կը ցըցընէ որ այս պատերստզմա մէջ ուստի հաները շատ
յաջողութիւնի պիտի չի դանեն : Ճառանձնը ու ծընէլը լը-
րսութիւնը լ օղաննա քաղաքէն առած նամակէ մը քա-
ղելով հետեւեալլուրը կուտայ :

“Ալ լեմք կ'ըսէ՞ որ Ճինէվլացի հռոմէ ականները հաստատ մողերնին դրած են պատերազմի չելելու։ Արկօվիի բնակիչներուն մէկ մասն ալ նոյն գիտաւորութեան վրայ է։ Օսուուիս գաւառին արեւելքան կողման բնակիչները հիմակուց արտառունջ ընել սկսած են։ և Աէն կալ գաւառը իրեն բաժնին ինկած զօրքը ատալու ամեննեւին կամք չունի, և

պիտի չի կրնայ ալ տալ : Այս ասանեկ ըլլայ նէ պատերազմին ծանրութիւնը ով քաշչլու կ'ըլլայ : Յայտնի է որ Պէռնա և Այս գաւառները : Կարելի է ասոր համար ըլլայ որ հոս զէնք բռնելու կարողութիւն ունեցող մարդոց ամէնքն ալ զինուոր կը գրեն : Բայց այն ալ յայտնի չէ որ Այս գաւառ ախն բնակիչները կ'ուղեն մի որ կրակէն շագանակ իրենք հանեն և ուրիշը ուտէ ու այսինքն ուրիշն օգտին համար զինքը վտանգի մէջ գտէ : Այս գաւառնին իշխալլէն քաղաքին բաժիննին ինկած զօրքը ամէնը միաբանութեամբ հրատարակեցին որ անպէտպահն գէմ զէնք չեմք առներ : Այս քաղաքին բնակիչները գրեթէ ամէնքն ալ հոռմէական են : Քանի մը կրակու և անխոհեմ մարդիկ ալ Այս գաւառնին կառավարութեանը առաջարկեցին որ խումբ մը զօրք խրկուի Կարշալլէնի վլայ : Կրիկայ մի և նցյացաւառի մէջ քաղաքական կուիւ հանել կ'ըլլայ , և այն ատենը Այս գաւառը իր մէջ հանած կառուով գրաղելավ բուլրութին անհնարութեան մէջ կ'իշնայ Խօնդէրպահն վրայ ելլելու . բանը մինակ պէտացոց կը մնայ :

ԱՄԵՐԻԿԱ: Վիացեալ նահանգաց զօրապետ
Աքող ճէնէռալլը տեսնելով որ վերջին սպատերազ-
մէն եաբը ըրած զինադուլը (միւթարերէն) խալա-
զութեան պատուզի բերաւ, սեպտեմբեր 11 ին նո-
րէն պատերազմի սկըսաւ, և այս անգամ կըսիւը
անմիջապէս Աքքասիքօ մայրաքաղաքին վրայ գարձուց։
11, 12 և 13 օրը բանը անցածով գնաց։ Իր կողմէն
շատ մարդիկ մեռնելէն եաբը իրեն ալ ետ քաշու-
իլ հարկ եղաւ։ 14 ին Չափուլդերէք ըստած բը-
լուրը բանեց, և անկէց, և Շազէօէն և Շերգէն
և Ան Քաջիմօէն սկսաւ քաղաքին վրայ սումբ
(կիւլէ և խումզարա) նետել, Անդա- Անայց-
տարարութիւն մը հանեց որ կուտասալուբա պիտի
քաշուի, և պատերազմի պատրաստութիւնները

անկեց պիտի ընե . և այն իրիկունը քաղաքը պար-
պեց . սրպէս զի իրեն հան մնալը վագագին բոլո-
րավին կարծանմանը պատճառ չլաւ : Ո՞եթէ քայի-
ները քաղաքէն դուրս ելածին պէս՝ չենք ըստւած
մարդիկը , որ անկանոն զօրքերն են , սոսկալի կեր-
պով յափշտակութիւններ ընել սկլսան քաղաքին
մէջ : Քաղաքին մեծերէն երկու հոգի Աքօդ Ճե-
նէռալին աղաքեցին որ ժամ մը առաջ քաղաքը մըն-
նէ . և այս գէշութիւններս խափանէ : Օ օրապե-
տը երկու թշնդանօդուն խումբ մը զօրք իրկեց քա-

զաքը . բայց չէնիքօսները և ուրիշ քաղաքացիները առնց վրան վաղեցին . թնդանօդներաւն երկուքին ալ տիրեցին . Ոիսցեալնահանգաց զօրքը ցրուեցին . որոնցմէ ով որ կարող եղաւ նէ առ ֆռանչէսօ վահեքը փը փախաւ . և հօն ապաւինեցաւ : Ասոր վայ Աքօդ ճէնէռալլ քաղաքը նորէն ծեծել սկրաւ մինչեւ ամսոյն 15 իրիկունը . և այն առենը քաղաքը մոռաւ , և մինչեւ պալատը գնաց :

Կյկեց ետքը հասած լուրերը իրարու հակառակ
են : Վըսեն որ՝ չբերանեց կուխեն չի դադրելով
վերջապէս Աքօդ ձէնէսալը հարկադրեր են քաղա-
քէն գուրա ելլելու . և ասոր վաս իրենք ալ սրտո-
տեր են . և ուրիշ տեղերէն մէքսիքացիք ալքաղա-
քը կը ժողվուին եղեր : Ոխացեալ նահանգաց կա-
ռափարութիւնը Աէրաքրուղէն Աէքսիքօ զօրք կը
խուե անու թեսն . ուստի Եւապատ ձէն Աշունի

Երթալու ճամբան դոց է : Կ'երեւի թէ հասարակութեան սաք ելլելը Աքօդ Ճենէռալին շատ նեղութիւն պիտի տայ . և պիտի սախպուի , թէ որ կինայ նէ , Աքքանիքյի գաւառուն ետ քաշուիլ մէկ ամուր տեղ մը երթալ կենալ , մինչեւ զօրաւոր օդ նութիւն հասնի իրեն :

С.О.Ф.С.З.П.'У.

Խօնեա քաղաքի սուրբ Առառուածածնի ան-
ուամբ Եկեղեցին հին և խարխալած ըլլալով՝ տակէց
երկու տարի առաջ թագաւորական բարձր հրամա-
նաւ նորոգեցին, և քովն ալ դպրատուն մը շնե-
ցին. ուր հարիւրէն եվել աղայք՝ որ անկէց առաջ
ինչ ընէլիքնին չի գիտնալով կարգալ գրելէ զուրկի
թափառական կը պրտըտէն, ժողվուեցան, կար-
գալ գրելու հետեւիլ սկզբան։ Խօնեացիք ասիկայ
տեսնելով սրտերնին աւելի տաքցաւ գպրատանը
վրայ. և գիտութեան վարժապետ մըն ալ ունենաւ
լու կը փափաքէին։ Բայց Եկեղեցին և դպրատունն
ալ պարտքով շներ էին. քաղաքին բնակիչ յոյնե-
րէն և տաճէիներէն հարիւր հազար զուռուշ
պարաք ըրած էին, և հիմայ այս տանելիքի տէր ե-
ղաղները իրենց ըստակը կ'ուղեն, և նեղութիւն
կուտան։ Այս նեղութիւնով խօնեացիք գպրա-
տունը ծաղկեցրնելուն հոգն ալ մոռցան, աղատե-
լուն կերպը մտածելու ոկլսան. որովհետեւ առ-
նելիքի տէրնը կ'ըստանան Եկեղեցին և գըսդրա-
տունը գոյցել տալու։ Իրենց մէջ առոր ճարը հոգտ-
լու մարդ չի կայ. ուստի իրենց առաջնորդին գի-
տութեամբը, որ է Յնիկուրիւյի առաջնորդը, բազ-
մակլնիք աղերսագրով խօնեայի առաջերէց տէր
Պետրոս քահանայն Կոստանդնուպօլիս խրկեցին, որ
մէ հափառ Արքազան Պատրիարքին առաջարկեց բե-
րած աղերսագրութիւնը. և Արքազանն ալ ժողո-
վցն առաջարկեց. որ աղացեցին Արքազանին, որ
պէս զի այն քահանային ձեռքը կննդակի մը տայ. որ
Վայրաբազարիս և շրջակայից ամէն Եկեղեցիները
երթայ, և ժողովուրդէն կամաւոր նուերք հաւա-
քէ Եկեղեցւայն և գպրատանը պարտուց աղատու-
թեանը համար։

• Քրիստոնէութեան յատուկ է՝ որ քաղաքի և
երկրի և հայրենիքի և օտար կողման խաղութիւն
չընելալը՝ որ տեղ որ եկեղեցի լան նէ՝ իրենց հա-
սարակաց հօրը տունը գիտեն. և տէրի մեր՝ որ առ-
տուածային պաշտօն կատարուած տեղին համար իմ
հօրա տունն է ըստ, մեղի ալ իրաւունք տուաւ
նցն հայրը մեղի հայր անսւանելու, « Հայր մեր որ
յերկինս ես ո ըստ սորվեցնելով. Դպրատուններն
ալ մեր ազգին կրթութիւնն տեղը կ'ըլլան : Ուրեմն
թէ որ եկեղեցին Վաստածայ տուն է, և մենք զաւ-
տուած մեղի հայր գիտեմք նէ, ազէկ մոտածութիւ-
մըն է այն որ մենք կը հրաւիրուինք մեր հօրը առ-
նը պարաբէ պատուելու : Դպրատունն ալ նոյնադեռ
ազատ ընելով՝ ազգերնեռուս կրթութիւնը կը զիւրա-
ցընեմք, և կրթութիւնը որբան շատ ատրածի մե-
ջերնիս նէ՝ այնքան աւելի պարծանք է մեղի : Այսնք
կ'ըստմք հասարակութեան յիշեցընելու համար՝ որ
թէ որ աստուածահամաց և ազգօգուա բանի մը
մասնակից ըլլալ կ'ուղեն նէ՝ ահա հիմայ է առիթը .
իրենց կամաւոր ողբանութիւնը տաւատօրէն տալով
համ խոնեւով ինչեաւ բահանարին ձեռ որ :

— Ետիոր արքեպիսկոպոսը, որ տունէ մը ՚ի
վեր իր ակարաւթեանը համար հոգեւորական պաշ-
տօնէ հրաժարուած՝ Եյսպ կը նստէր, ամսցա 8 ին
առ Աստուած փոխեցաւ, և 9 ին՝ թաղման հանդէ-
սը կատարեցաւ։ Այս լուսահոգին բնիկ լսուամ-
պօցի, սուրբ Երուսաղէմի միաբան էր, և Երու-
սաղէմի նուիրակութիւն ալ ըստ ։ Ետքը ետեւէ
ետեւ Հնկիւրիւյի, Պանարմացու և Թէքիրապիի
առաջնորդ եղաւ։ Վ բան աներուժելի հիւանդու-
թիւն մը գալով՝ Թէքիրապիի առաջնորդութենէն
հրաժարուելէն ետքը երկու տարիի մը չափ քաշու

— Քրիստոսազգը և բարեպաշտօն Ախտաք ամի-
րայի աղնուական որդին Պետրոսիկ աղջոն հոկտեմ-
բեր 21 իր գովելի ուսման սիրով շարժեալ այցե-
լութե կ'երթոց Ասմաթիոց դպրոցին. ուր ամէն ուս-
մունկը մանր մանր քննելով և շատ շնորհակալու-
թիւն ցըցընելով մանկանց յառաջադիմութեանը
կը շնորհէ դպրոցին գաղղթերէն մեծ աշխարհագրու-
թիւն մը, որ կը պարաւնակէ ամենայն ազգաց հա-
մառօտութիւն. և խստացներ է որ նոյն դպրատան
գըցատունը քանի մը լեզուէ դըքերով լցունե .
ուստի ՚ի նշան երախտափիտութեան այս երգը եր-
գեցին աշակերաք Ասմաթիոց սուրբ Աահակեան ըն-
կերութեան դպրոցին :

‘Արագ չաղցրալուր հնավ ՚ի պարհասարդ Ուկայութեան կապար,

Յար բուշակներին համառապատճեն ամենայն աղջոց .
Նաև մեծամեծ հարվան գովելք զանազան լըլըլաց ,
Ընծայեց սրուշ բորշ թղթոցի թրց յառապ պարփեւաց :
Անեացի յառեւ շանգին նել կիւնաց կարիւնան անձնան ,
Երդեացին Ո՞ն-պայտ յանեարշամ թաբնին լըլըլաց գովելնեան .
Ասիւշին արյան կանգնեացին այս յիշապակ անուան ,
Պետքանի աղա օգոստակառին ի խռոս յառիփեան :
— Կիւղացիները սովորաբար շաբթու մէջ ար-
տերը կամ լուները կ'ըլլան . շաբթօթ իրիկունեերը
գեղք կուգան , և իրենց տան պէտքը հոգալու հա-
մար՝ կիրակի օրը առաւտուան ժամեն ելլելն եարը ո-
րոշուած կ'ըլլաց բնապէս : Վորմ մօսաւար տեղե-
րէն ուտելիքի կոմ ուրիշ պիտայքի վերաբերեաւ
բաներ ունեցազները կիրակի օրերը հոն կը բերեն
ծախուլու համար . ասով անզգալի կերպով մը կիրա-
կի օրերը այն գեղերուն համար առաւտուրի օր
(բարձր) կ'ըլլաց : Վոտեն մը Վտաբազար գիւղաքա-
զարը տասնեկ եր . որովհեանեւ այն տեղացիք առաւ-
տուրի համար մօսաւար գիւղերը կը պարաւէին . և
շաբթօթ իրիկուն տուն կուգային , երկու շաբթօթի նո-
րէն կ'երթացին . Վտաբազարը մէջ առաւտուրի
յարմար՝ կիրակի օրը կը մնար : Բայց տախկաց այն
տեղի բարեկարտչ բնակչացը հայոց և յունաց ծա-
նրը եկաւ . որովհեանեւ տակեն կիրակի աւրելկ'ել-
լըր . աղեկ հասկըցան որ առաւածացին պատուի-
րանիք գէմէ է տախկաց . և անկեց զատ՝ իրենց քաղա-
քական կիթութեանը յառաջադիմութեանն ալ վը-
նասակար է . որովհեանեւ մարդ մարդու հետ առա-
նուելու և իրարու հետ սեր ընելու ժամանակ չեր
մնար : Վոր համար ուղեցին առաւտուրին օրը փա-
խել . և այն տասնը հասկըցան որ անհոգութեամբ
հասանաելով սովորութիւն եղած մէկ բան մը փո-
խելը ի՞նչ ծանր գժաւարութիւններու տակ կ'իյնաց
եղեք : Վըքայսական հրավարակ իննզրեցին և ասին
այս փափսիսութեանն համար . բայց այն տասնը ա-
պասամբ տէրէ պէյշներու ժամանակ ըլլալով՝ հրավար-
ատակին ալ չի քալեց . շըշակաց տեղերուն տաճիկնե-
րը տատարալարցի մէկ երկու հայ ալ մեւցուցին ,
որպէս թէ այս քանիս վրայ եվելը կամքը ընողները
անմնք եղած ըլլան . բայց մոքելնին՝ ուրիշներուն
աչքը վախցընել եր . և ատեն մըն ալ խորհուրդնին
յաջողեցաւ . և մինչեւ որ այն տէրէ պէյշները վեր-
ցան նէ՝ առաւտուրի օրը փափսելը անհնար եղաւ :
Վ երջապէս շատ աշխատանքով և շատ մօսաւանջու-
թիւններով կարող եղան արքունի վառօգապետ
Տատեան հանգուցաւալ Այսին ամիրային օգնութը
հաստատ հրավարատի մը ստանալ . որով կիրակին ա-
զատ մնաց , առաւտուրի համար երկու շաբթօթի օրը
յատկացաւ :

Պախճէնիս գեղը՝ որ բազմաթիւ շայոց բնակութիւն է, և օտարազգին մարդ ալ չկայ, վերի ըստած կերպովս անզգալի եղանակաւ կիրակի օքը առուտուրի յատկանալու սկսած էր. և թէ որ այս սովորութիւնս հոն հիննար նէ՝ վերնալուն դժուարութեան օրինակը որ ատաբազարցւոց վրայ տեսնալուցաւ, մոռցուելու չափ հինցած չէր: Ուստի աղեկ մը չարմատացած իրէն՝ խոհեմութիւն բանեցուցին, Արմաշու վանքին միաբան և այն ատենը իջնիմասու քարոզիչ խոհական և հոգեւաշէր Կափեսմ վարդապետը և գիւղին երեւելիներէն բարեսէր

Կարապետ աղայն Վկրեան և ուրիշ իշխանները և
քահանայները խորհուրդ ընելով՝ և ամենքն ալ մի-
աբան հաւանութիւն տալսվ, օգոստոս Յ ին՝ որով
հետեւ Եփրեմ վարդապետին պէտք եղած էր օր
առաջ իշխանութառնալ, գիւղին աժոռակալ տեր
Կարապետ գիւնական քահանայն եկեղեցւոյ մէջ
ժողովրդեան ծանուցումն ըրսու, թէ այն օրը ա-
ռուտառուրի յատկացած կիրակիներուն վերջինը պի-
տի ըլլայ, և անկէց եաքը կիրակի օրերը առուտառուր
պիտի ըլլայ, երկուշաբթի պիտի ըլլայ. յերեկին
ալ շատկայն նոյն մարքին վրայ մունետիկ (տէլլալ)
կանչել տուին, որ գուրսէն եկող այլազգիներն ալ
իմանան. և ասանկով այս չար բանը որ արմատանազ
նէ քակելը գժուար պիտի ըլլար՝ առանց գյուտա-
րութեան վերցաւ :

Առաջկուց գիւղին մէջը մէկ ապարանք մը կար
որ գյուղայ կը նստէր հոն. յիշեալ Վկրեան Կարա-
պետ աղայն մոսածելով որ այն ապարանքն ալ մէկ
բանի մը պէտք չէ, որովհետեւ հիմայ գիւղը ջոշ-
այ չի նստիր, գիւղին երեւելիներուն և իշխանա-
ցը հետը խորհրդակցելով այն տեղը առուտառուրի ե-
կողներուն պիտօնիցը համար պանդոկ և ախուռ շե-
նեցին. և հոն եկաղներէն առեն մէկ ձիու համար
քառասունական փարայ տուբբ առնել օրոշեցին. և
այս առուրքս ալ գիւղին գպրասամը եկամոււտ հաս-
տառեցին : Այս գիւղիս բնակիչները ասանկ հոգիի
տէր ըլլալով՝ կը յուսամք որ շատ կը ծաղկին. որով
հետեւ կրօնասիրութիւնն ու ուսումնասիրութիւ-
նը մէկէն բռնած են :

Օէնքով վրանիս յարձակուող թշնամիներ նուո գէմ առաւել զէնք պէտք է ձեռքերնիս , քան թէ լեզու բերաննիս . և լեզուով վրանիս յարձակուող թշնամիներնուո դէմ ալ առաւել լեզու պէտք է բերաննիս , քան թէ զէնք ձեռքերնիս : Բայց ինչպէս որ առըբեր զօրուիր յեսանեն (պիլէինք քարէն) կ'առնէ , անանկ ալլելեզուն իր զօրուիր միտքէն կ'առնէ . չարթուած խորդուբորդ յեսանին քարը առըրը զօրացունելուն տեղը կը տկարացունէ , անանկ ալ չմշտկուած խորդուբորդ միտքը լեզունիս զօրացունելուն տեղը կը տկարացունէ և փոխանոտիկ թշնամին լեզուին առիթ կուտայ վրանիս զօրանալու , ան առենը չըրս սիրելի բան ունիմք որ անոնց մով պիտի պարծինք աշխարհիս առջեւընէ , այն չըրս բանն ալ միշտ վանագը կեցած կը համարուին և աշխարհին նախատիմքներուն ալ ներքեւը կը ճզմուինք կը մնամք , այն է հաւատքնիս՝ կեանքերնիս պատիւնիս ու շահերնիս :

Վինչեւ հիմա շատ պատաքին հեղինակներ և շատ օրագիրեր կամ թշնամութեամք և կամ տդի առւթեամք՝ կերպ կերպ ծանր զրպարտութիւններ ըրեր են ազգերնուո վրայ , բայց գրեթէ ասոնց շատ մեզմէ զօրաւոր պատասխան մը չեն առեր , գուցէ ակար պատասխան մըն ալ . ինչո՞ւ . անոր համար որ՝ խելքերնիս անեսործ խորդուբորդ , լեզունիս ալ միտոկ բառ մը ուղեղ պատասխանելու անբաւական : Արեն մն որչոնի ուրախութիւն է մեզի , որ ազգերնիս քանիս որ խելքը մշակելու , լուսաւորելու ետեւէ ինկեր է նէ , անանկ չարախոս լեզուներն ալ արժանաւոր պատասխանին կ'առնեն ու կը պատպահձին կոր կամ հոցերէն կամ իրենց բառգիրքին բառերով , որ աս ալ ազգին լեզուագիտութեան վրայ սէր ձգելուն մէկ որոշակի պտուղն է : Պազզիացի երեւելլ հեղինակի մը ազգիս դէմ շարքուղ գրիչը ո՞լ ամօժտով ձգեց իւր ձարսար լեզուով ու զօրաւոր գրիչով , Հն . Հայ . Ֆէջ . խելքը մշակուած միտնդամացն ազգաւուէր իմաստուն մը ճառօր ալ Վարդենի փօնի պէտօ երեւելլ անդզիերէն օրագրի մը ազգիս դէմ պատասխան թիւնաւոր խօսքերը ո՞լ ջրելով գլխովն իւր զօրաւոր գրիչովը , Հն . Հայ . Ֆէջ . խելքը մշակուած միտնդամացն ազգաւուէր իմաստուն մը ճառօր ալ Վարդենի փօնի պէտօ երեւելլ անդզիերէն օրագրի մը ազգիս դէմ պատասխան թիւնաւոր խօսքերը ո՞լ ջրելով գլխովն իւր զօրաւոր գրիչովը :

“ Բնաբանս խենդելն են , երդիծաբանութիւնը ըլլայ թողերգու : (Պայրն) :

Ես յօդուածիս սկզբունքէն պիտի յայտնի երեւկի որ բնաւ միաք չունիմ գրիչս շողբարդութեան թաթիսելու , ոչ ալ թողաւալ որ ծարէն գովեստ և բարեբանութիւն հստի :

Անցած յուլիս ամսայն 23 ին Տօնինի բօստ անդղիսկան օրագրայն մէջ յօդուած մը երեւցաւ՝ Արքային Տիւզեան երեւելի և հին գերդաստանին ըրած աշցելութեան վրացօք, իբր թէ Պօլիսէն գրուած։ Այս յօդուածիս առթուլը հեղինակը վերսոյիշեալ գերդաստանին և բոլոր ազգի մը վրայ առանց խըստ բութեան իր սրտին թայնը թափեր է։ Որած անարդական ամբաստանութեանցը ստութիւնը և միան-

գամայն մեր տեղւոյն անցիցը վրայ տդիսութիւնը
հասկըցնելու համար, ամեն բանէ առաջ մէրցի-
շեալ յօդուածացն մէկ կտորը հաւատարմալար հա-
ղնենք :

“ Աբբային տասնկ կարգէ դուրս մարդասիրութիւնը որն որ ցըցուց իր քրիստոնեայ հպատակներէն մէկուն տունը երթալով ժողովնալ աը քօնուանիլինօթին մէջ գովասանքի արքանի նիւթ մը եղած է , որն ար իր սովորական տիմարութեամբը Աբբային լուսաւորութեանը տպացցց կը սեղէ : Այսու ամենացնիւ աս նշոնաւոր գիտուածին ձիշտ մէկնութիւնը տալու չուչացաւ հանձնարիմաց ժողովութղը . այսինքն , որովհետեւ աս գերդաստանէն հրաշակաւոր անձ մը Փէջէքայի գեւայան Պ . Տը Փէջէքինին բացարձակ նախատեսնեց մըն է ըրեր , որուն համար Աբբան պարտաւորեր էր Տիւղեան Տիրան ազգին գեւագանէն թողութիւննորելու , աս բանէս ո նոյն գերգաստանին սիրառ կոտրած ըլլալուն պատճառաւ , Աբբան սովորականէ գուրս անոր պատիւ մը ընելու յանձնաւու . եղեր էր Պ :

Այսպիսի յօդուածի մը անհիմն խօսքերը ջրելու համար , աւելորդ էր տշնասակիւ ու միտք հոգնեցը նեւ . Քայլ որովհետեւ հեղինակին չարապութիւնը միայն մէկ անձի մը և մէկ գերգաստանի մը նախատանքով չէ կշատցեր , այլ ընդհանուրի եւ լելով , աղդ , արքոյ , սեղանաւոր , բազրն ալ որարունակիր է , տանց իրաւանցը պաշտպանութիւնը մեզի պարտաւորութիւն մը սեփեցինք , որպէս զի քըլայ թէ մեր կողմանէ լուութիւնը իրերէւ հաւանութիւն կարծուի : Եւ որովհետեւ Տօնինի բօսութիւնը արագայութիւնը մեր երկրին մէջ , միայն իր յատուկ նամակողբին վրայ կախուած է , ուստի ուշ ու պատահմամբ վերցյիշեալ յօդուածը մնը աչքին տակին ինկաւ : Քայլ յիշելով հին առակը որ կ'ըսէ շատ աղէկ է ուշ ըլլալը քանի թէ ոչ երբէք , բաղաքեցինք . անճեռ էի՞ առ-պիթու խանթում նուն գուանին ու բօնամ : Ոչիշտես լուղ մնամ , և ոչ երբէք պատաշխանեմ : Ուստի ներումն առաւի նախ մեզի որ վերոյիշեալ գերդաստանին երեւելի անդամներէն մէկուն ըրած բացարձակ նախատանց պարագայները պարզանէս հոս տեղն ՚ի անդը պատմննք , որպէս զի նախ եղածին պէս հասարակաց առջնւ բանը երեւան ելլայ :

Պայծառ օր մը կէս օրուընէն եսքը Տիւ-զեսն Տ. աղան հետք ու-րիշ քանի մը երեւելի անձինքներս լավ աշխատ ու վատվառն ձի մը հեծեր էր . (և հոս խոս տովաննելու է որ այս գերդատառնին թէ պահած ձիերուն որպիսութիւնը և թէ ձի հեծնելու վարպետութիւնը անստդատանկիլ է) : Պէօյիւք տէրէի մէջ Պ. Տը Պէհրինին բնակարանին առջեւեն անցնելու առեննին Ն. . Վ. . դուռը գանուելով, խելքին փշեր է օր Տիւզեսն Տ. աղանին հետ կրուի պղշակի ու ձիէն վար առնէ, իբաւամք աս պարանը իր աս կերպ գործերով Պէյօղլուի շատախօսներուն նիւթ եղած էր, բայց աս անգամնաւն քանչիշտական գիտուածքը ըստու ուրիշ անցաւ վարները տեսնալով օր հասարակի ֆունկի մը իրենց աիրով վրայ յարձկեր է, ու անանկ կրուատէր մարդու ակրութեան փախանքորդ ըլլալը չէ կարծելով, անոր վիճակը իրեն գործքեն ու վարքէն գատեցին և արմեքը հասուցին . կ'ուզենք ըսել գլխարկը պատկասելիք գլխէն թռցնելով գետինը գլուրցին : Պարոնը տեսնելով օր բանը իրեն միտքը զբաժին պէս վերջ չունեցաւ, շնատի ելաւ բարձրագոյն դուռը գնաց, գարատան տղու մը պէս օր վարժապետին գանգաւելու կ'երթայ : Վերի քաղաքածէն յայտնի կ'երեւելոյ որ աս բանը երկուքին մէջ վէհանձնորէն կրնար վէրջանալ առանց քաղաքականութեան նիւթ մը ընել հարկ ըլլալու : Ինչ որ է նէ, բարձրագոյն դուռը գանգաւատ ընողին մտիի ընելով ու առաջըական պատահարին բարեկամաբար վախճանման մը տալով, գայթակիցութիւնը մէջ տեղին վերցուց : Բայց որչափ ալ որ աս կերպովս գործը մէջ տեղին անցայտ եղաւ նէ, Պարոնին մոքէն բնաւ չէ ելեր : Ինչու որ ասկէ քիչ մը եաբը երբոր Վերայն հաճեցաւ յիշեալ գերդատառնին նշանաւոր պատաիւ մը ընելու, կ'երեւելոյ որ նոյն դիպուածը պարտնին բերկրախից սեղանը գանուողներուն առջեւ բայց վեր է : Վասնկ ալ ինչպէս օր պէտք է նէ մէջ են նետուեք : Վասնց քաղաքական վիճակնուն նայելով (ինչու որ մէջ ընդունի մէկ քանին լուգրաց ըստը առվազէն) պէտք էր որ քաղաքին մէջ անցած պատմութեանը և բնակիչներուն վարուցն ու սովորութեանը աղէկ տեղիներութիւն ունենային : Պակայն ըստորովին տառնցմէ անծանօթ ըլլալնուն, Վերայն ասանիկ « կարգէ գուրս մարդասիրութիւնը » ինչ պէս մեկնելու ձարը չեն գտեր : Աս անսովոր գէպը գիտացածնուն պէս կշաեր, զնեեր, ու վիճեր են . ամէն գաւաթ ալ նոյն դիպուածին վրայօք իրենց նորէ նոր լցու ընծայելով, աս ո՛գ Ելց վիճաբանութեան երկիրովնակի առաջարկութիւնները այնչափ

ատեն քշեցին որչափ որ գինիի ամանները գիմացան, և մինչեւ որ բոլորավելին չի պարզուեցան նէ բանը մերը չի դուռ : Ինչ որ է նէ, որովհետեւ ամէն բան վախճան ունի, աս ալ մերջացաւ . և իրենց խորհրդածութեցը ինչ կերպ ըլլալը հասարակութիւն օգնեն ի բարեկան էջերուն միջացաւը իմացաւ :

Արքային քրիստոնեաց տան մը այցելութիւնը նելլ իրօք անանկ կարդէ դուրս մարդասիրութիւնն է, ինչպէս առ նամակը գրալ կը համարի : Այ բանիս վայցօք շատ հեռուն չերթանք . ինչու որ առջի ատենները թագաւորաց անձերը անանկ պաշտուած ու պահպանուած էին, որ նաև դեսպանաց անտեսանելի էին : Իսյց բարեխիշատակ սուլթան Մահմատը իրեն նոր կարդադրութեանցը մէջ ան շղթան որ զինքը իր ժաղավուրդէն զատ կապած էր, խղեց ու մէկդի նետեց : Նորին ԱԵՀափառութիւնը ոչ միայն շատ անդամ յարդի վառօդապետներուն և հանգուցեալ Յարդի Քաղաք Արթիսին տունը կ'երթար, այլ առ վերջի սքանչելի մարդուն անկողնոյն քոյն էր անոր յետին վայրկենին : Հիմակուանի թագաւորնիս ալիր վեճմափայլ հօրը Ճամբէն գուրս ելած չէ . և ամէն առեն իրեն հաւատարմաբար ու երկայն ժամանակ ծառայողներուն մարդասիրութի ցցց տալէ չէ պակասած : Այ հոգու կաւոր գերդաստանին գլուխն ալ (Ած ողորմի հոգւցն, ինչու որ ալ ողջ չէ) իր երկար և աշխատելի պաշտօնին մէջ հիւանդութեան մը պատահած ըլլալովի իր ազգունի տէրը որն որ անանկ մէկ պիտունի մարդու մը կեանքը մահուանէ աղատուելու կը փափաքէր, օգաֆոխութեան ելլալու հրաման տըլլեր էր : Իսյց սրբէս զի ասօր ասանկ իր պաշտօնէն հեւընապայլ հասարակութեան առիթը մը չըլլաց կերպ կերպ մեկնութիւններ տալու, Աբրամ իր առ վարական բարեսրատութիւնը ելու անոր տունը երթալով պատուեց նոյն գերդաստանը և իրեն երկու ինդանագիրը չնորհեց : Ակայցն մեր արդասաւոր գրալը առ բաներէն մէկին ալ տեղեկութիւն չունենալուն, “ հանճարիմաց ժաղավուրդը, կ'ըսէ,

տա բանին ձիչո մեկնառնթիւնը տալու չուշացաւ ։ և սիրալ ելած կ'ողքայ թագաւորին վախճանին վայ ասանկ ։ « Արքան շատ չի քէր ինքնինքը իր վախխասման դրացին, (Օթօն թագաւորին առ տիճանը պիտի հասցնէ ո) : « Այսու ամենայնիւ Արքային սա հեղուան առ կերպ անվայել գնացքին, կը շարունակէ մեր զուարձախօս գրով, քանի մը անմեզզական պարագագայները կան ո : — Ի՞նչ են, հասկընակը : — Տիւզ օղակները որ հիմակ առ կերպ պատռեցոն Արքայէն, դարէ մը եւելէ որ արքունի պաշտօնին ուղարկաւորը գտնուած են : — Հատ աղջկ, բայց առկէ ի՞նչ կ'ելլէ : « Ահա իր բայցարութիւնը : « Արքայաքը ժառանգական վիճակ կամ հարստութիւն չըլլալուն, տէրութեան գործակալներուն ամենն ալ կ'ըսկոին սկիզբէն մինչև ուերջը ուղանաւորներուն պարտական ըլլալ ու կերպիւ մըն ալ անոնց գերի գտանալ : Եւ առկէց ալ առ բնական հետեւանքը կ'ելլէ որ գրեթէ ամեն

գործ, իշխանութիւն, մեծամեծ առարկան, ինչ
ուահ նաև բայցը, աս խաբեք բայներուն քով գը-
րաւ դրուած են " — Ըստ բարով. — ուրեմն առ
բացատրութենէն աս մակարերելու ենք թէ Ար-
քան իր երկիրը իր սեղանաւորին գրաւ գրած է,
և առ պատճառաւ անոնց գերին գառնալով, և կը
ջանայ որ թէ իրեն և թէ իր արքունի հարդիք ունե-
ցած մատի պարաւորութիւնը վարձահանոցը ընէ
աս կերպ արածութիւններով " : — Ահա աս է ե-
ղեր լրաւ ընի նամակահային փիլիսոփայական բացատ-
րութիւնը, որով հաճեցէր է ուսմիկ ժողովուրդը
խաբել:

Ի՞նչ. իրաւի ինքը անանկ է միտքը դրեր թէ
Արքան առքի կողմանէ ուրիշ կարօւութիւն ունի,
գամ թէ Տիւզ օվուները ստակ բռնող, և անչէմի,
կամ Անչէմի⁹ են: Իրեն ասանկ ծիծաղական ստակ
մունքը և ոչ մերժելու արքանի կը համարիմ: Խն-
ցու որ մէկուն առատաձեռն պարզեները իրեն ինչ
աստիճանի հարուստ ըլլալը կը յայտնեն, ինչպէս որ
միւսին ալյատուկ պաշտօնենքը կը ցըսնեն իւր
գործին առհմանաւոր ըլլալը: Ե՞ս հոչակաւոր գեր-
դաստամին համեստութիւնը և հաւատարմութիւ-
որ դարե մը եւել փորձըւած ըլլալուն, թէ հրմա-
կուան Ալլայէն և թէ բարեցիշատակ նախորդնե-
ան առողջ յանձնուած է զարդարնեն, մոռակիյն, ու-
ղաշմի պաշտօնիւնը և ճեղի ելուայունը. ուստի առկեց
ու որ կունենար սարաֆը կը կոչուին, և որովհետեւ աս-
տակ պատուանուն մըն է, թէ որ անդզիական ո-
ւազընն նամակագիրը ինքզինքը սարաֆ կրնոց համա-
րելնէ, Տիւզ օվուներն ալ սարաֆ կը համարվին:

Սեր հակառակիրդին յանդգնութիւնը ինչպէս
որ ստհման չունի նէ, անանիկ ալ իր չարասրտութե՛
իշտանալիք չունենալը յայտնի կ'երեւաց : Ինչու որ
միայն մասնաւոր անձանց վրայօք չարախօսութիւնը
ռաւական չէ սեպեր . այլ պէտք է որ դաս մը մտք

դոց վլոյ ալ յարձկի : « Ուստի գիտէ նէ , կը շարտւնակէ նյոյն գրտղը , աս մարդոց պաշտօնին բնութիվը և քաղքին մէջ ունեցած աղդեցութիւնը , Երկար բարակ բացատրութեան կարօտ չէ : Ասոնց ասանելի մէկ սիրու մէկ հոգի ըլլայն է Տաճկաստանի մէջ եղած բոլոր գէշութիւններուն առաջին պատճառը Երկրին մէջ ստրկի տէր մարդկիկ միայն ասոնք ըլլալնուն , սեղանաւորութիւնը , Տաճէջն Ճիռ-Ռիւնը և Աւագի Ճիռ-Ռիւնը բոլորն ալ ասոնց ձեռքին է ո :

բրաւեր, աս մէկ զարմանալի ձեւ մըն է խորհեշ-
լու և վիճելու : Այս խաբեթբաներուն (պատառձիներուն)՝
ամենէն մեծ յանցանքը իրենց հարուստ գտնլուիլլ-
կը ըլլաց կօր, կամ իրենց բաներնին գործերնին աղեկ-
դիմուալլ, անհանկ որ ինցուան նաեւ քունկիլ բա-
ռարանին մէջ աղաւանի չեն համարիր ։ Եւ որովհե-
տեւ զաւրուցի տէր միայն առ մարդիկ գտնելեր են,
ուստի նոյն տէրութեան մէջ եղած բոլոր գէշու-
թեան առաջին պատճառ հայ տառաֆները պէտք է
որ ըլլան . — Ի՞նչ, արդեօք կարծել տալ կ'ուզէ առ
մարդը թէ երկրի մը մէջ եղած ամէն չարիք սորըկի-
տէր մարդոց կը վերաբերին . կամ թէ ալ աւելի
բաց ըսեմ . նոյն չարիքը հարստութեան հետ ան-
լուծանելի կազակցութիւն մը ունին : Թէ որ առ
աստինկ է նէ, մենք ալ բնականաբար վկայ կը բե-
րենք թէ մեր գանուած վիճակը Անդզից հետքաղ-
գատելով այնչափ գժողոհի չի կրնար ըլլալ : Բայց
կարելի է որ նամակակիցը սախալէ զմեղ վկայելու-
թէ անգզից պանդերներուն պաշտօնը առ տեղի ստափ-
ներուն գործէն շատ տարբեր է . որովհետեւ առ
մարդիկը անանկ են համարված որ բոլոր երկրին կը
ամբուն իրենց զօրաւոր ազդեցութեամբը, ինչվան
թագաւորն ալ ուզած ատեննին տուներնին կը բե-
ռնէ : Թէ որ աս առ ստոյդ է նէ և գրալին համեստ
հաւանութիւնը, ճիշդ այդ է նէ՝ որ Անդզից տէ-
սութիւնը գիտնաց առ բանը, որ ասկէց ետեւ պա-
հանի ըստինին եղած գրութիւնները Բարձրագոյն
իրաւուր իրկուելնուն տեղը շխտակ Անդալու-ի ընկե-
րութիւնն (անդանելայն) իրկըւին :

Սակայն կարելի ալ է թէ աս մարդք մեզի ստիպէ
որ բարյական Ճշմարտութիվ միտք բերենք թէ և՝ Դիւ-
րին է մալխոյ ընդ ծակ ապահն անցանել քան մեծա-
ռանց յարքայութին այ մատանելոյնչու որ իրենց ագա-
ռութիվ չի կրնար զսպել զիրենք որ մեզքէ ետ կե-
նան։ Բայց աս ալ ասանկ ըլլալով, կրնայ մի դաս-
ըլ մարդոց մեզքը բոլոր ազգի մը փրայ ծանրանալ։
Թէ որ աս ասանկ է նէ, վայ իրեն որ անդ զիացի է
աւանըւեր . ինչու որ ինքը կրնայ մեզի պարծենալ
Խօթհայլափ, Գիւախնի, Շովինիի անուններով,
և այլն, և այլն, որոնք շատ աւելի հարուստ, ուստի
աս ալ աւելի մեղադառոր և բամբասանաց արժանի են
քան մեր ստատֆենը։ Ուրեմն ինչ իրաւամք կ'ըսէ
թէ . « Աս հայ ստատֆեներուն ասանկ գործերու մէջ
աւանըւելովը կարելի է որ իրենց բնիկ պաշտօնը
համարած կ'ըլլան . ինչու որ տաճկերներուն համ-
սրմանը մէջ ասոնց իբր թէ զարմին անունը պօքի

Վիսան անդզիլիացի անուանը, որն որ այսպիսի
իմարական խօսքեր գրելու յանդգնած մարդու մը
ըստ ու անտրժանութեամբ գտնուելով կ'աղսեղի : Առ
հարդուն սոււու բոււտ խօսքերուն մէջ բանած ար-
տամբանութիւնը կշռելու որ ըլլանիք բարուովին ո-
վնչ կը գտնամք . ինչու որ Տեւզ օղակները նախ ի-
նն նպատակ առնելով, անկէ կը գտանայ սառաջնե-
ռն, և առ սառաջներն ալ հայ գտնուելուն ,
ՈՒՍՏԻ պէաք է որ իր չարախօսութե ու բամբա-
նաց թօննը հայոց ազգին վրայ թափէ : Մասնկալ
ննդիրը սոսկականէ հաստրակաց կը գտանայ . և
իմասյանուն բոլոր հայ հասարակութեան, յանուն
անոր իրաւանցը ու պատոյն, բորբել հարկ կ'ը-
ց թէ « Դանիիէլ մըն է եկեր ՚ի գտատատան, ի-
ուաւի դանիիէլ մը » :

Այս ձեռքէն ուրիշբան չկ գտը, այլ միայն (Օ-
պսֆօրտի ճեմարանին առաջարկել թէ ասկէց ետ-
քը Հուկովին տրամաբաննութիւնը մէկդի գննեն,
և առ նամակագրին աղաջեն որ իրենց նոր գասա-
կիք մը շնորհ տրամաբաննութեան վրայ : Որովհե-
տեւ պէտք է որ Ճշմարտութիւնը վրաւցենք, ուս-
տի կը պարուասարինք դիտել տալու մեր զուարձա-
ռու տրամաբանին թէ ան խոյտառակի վաս անունը
որ ինքը պարծենալուն մը կ'ըսէ թէ տաճկլները հա-
յոց կը կանչեն, ճիշդ իր ըստածին պէս չէ . . այլ
օտքա վախեն է . և ինքը աս բանին վասյօք աղէկ
ովզէկ տեղեկութիւն ստանալու համար աշխատան-
քէ չի փախչիք նէ (թէ պէտք և իրեն կը խրառեմ որ
ուր առեղջ չի հօգնի, ինչու որ եթէ տգիտութիւն
որդանկութիւն է, իմաստութիւն է գիտուն գրա-

1. Ք. Ունիվերսալ Լօնոնու այի բէրշէմպէ փազզան է . և այն տեղի տառեւրքի տէր մարդկիկը իրենց յասահացուցած լեզու մը ունին որ ամէն մարդիկ չեն հասալինար այն լըլուսէն : Աղասիկ բառը խառը տեղ կը գործածեն , որով լսել կ'ուզէ յօթուածիս հեղինակի սա տաճկերէն մեր ոսորը թէ եօնուածնոր ուու ուեցիներ :

Նըւիլը) ան առենք զարմանալով կ'իմանսց թէ առ
վատանունք միայն հայոց չէ տրուած , այլ բոլոր
կ'անձն-ը եղաներու առանց խորութեան : Ուստի
կ'աղաջեմք որ ներտղամիս ըլլայ մեղի թէ որ մենք
հայերս ալ համարձակինք աս մասիս մէջ զինքը
մեղի հաջրդակից համարելու , ինչու որ իրեն
Վեհափառ Տիրուհին ալ , իրեն բնական քաղց-
րութեանը և մարդասիրութեանը չի նայելով , առ
կողմանէն աղատ չէ :

Արքազուածէս եաքը անշուշտ պիտի զարմացուի
թէ ի նչպէս ասանկ խառնափնդոր ու սըսայօդ գը-
րուածք մը ծօդնին բօսրէ պէս երեւելի լրագրի մը
էջերուն մէջ տեղ գտած ըլլաց : Ի՞սց ասոր վասյ ալ
շատ չենք զարմանար, ինչու որ աղէկ գիտէնք թէ
ամէն մէկ նամակը օրագրոյն տիրոջը ասար լիրայի
ազրանք կ'ըլլաց . ասկէց կ'զատ հասարակութիւնն
ալ պէտք է որ գիտնայ ու տեսնայ թէ նոյն լրագի-
րը յատուկ նամակ գրող ունի Պոլիս . ուստի շնառակ
կամ սիստ գրւածը տղելու է : Այլ թող տպեն ու
ձեռքերնէն ուրիշ գէշութիւն մըն ալ կրնայ գալ
նէ ընեն, թող մեղ վաստ անուամբ կոչեն : Ո՞նք
մեր կողմանէ բարացական ճշմարտութիւնը առաջ
կը դնէնք թէ « Անունէն Բ'նչ կ'ելլէ ». վարդին ինչ
անուն որ տալու ըլլանք, վարդութենէն չելլեր .
ոչ ալ իւր ազնուութիւնը կը կորսընցընէ : Աւստի
մեղ խածնել ուղղը թող խածնէ . մենք գիտենք որ
իժին բնութիւնն է խայթել : Ի՞սց հայոց ազգը
անվիրաւորելի է . ինչու որ իրեն բնաւորութիւնն
ալ անպարաւելի է . իրեն սեփհական մէկ արամի-
նա (բնական զօրութիւն) մը ունի որ զինքը առչափ
գարերու պատահարներուն մէջ պահպանել է , ու
ասկէց ետեւ կարող է նոյն Ագրային ու բարսյական
ուժը գէմ զնելու պահել զինքը թունաւոր խայ-
թուածներէ ալ :

Արագածոտն-պօլիս
16. Հոկտեմբեր 1847:

ԾԵԼԱՐՑԱԽՈՎ

Արդարացնին էր իրուրե հանգստացանը բայց ուշադ
պատրաստութիւնները պեսուն լուն պատճառապահ առաջին հան-
գամարանին պարզիան չնեռ-իւնը մինչև այս օր եղ հաց և
ուեւ ամի՞ չափ ու պիտի ուշանայ մինչև որ երրորդ հան-
գամարանին պահաստ-իւնները ամբողջ կարարութիւն է բայց ո-
րովնետք համար է որ, ոմանք կասկած ընեն իւն, ընկրութիւն-
նը երեւ ձերմշանունելը աշակերտ մինչև հիմա չ իշխալ հաս-
ցունելը համար է որ ուշացուց չնեռ-իւնը։ Այսանի կաս-
կած ընդունուն միամբութեանը համար ու, ձեմարանին ընկե-
րութիւնը լցանիւ միջացաւը կը ծանուցան համարանիւնը-
նը որ ու ու ու ու ու աշակերտը ընդունուն հայրեցին կամ ինամա-
ծունեցին իւր հոգ աշակերտաց պահն ընեն և հետեւ սու-
յուններուն մեջ եւ, ապա է երլաւ ձեմարանը համանած մէջ
վարժապետին ընկրութեանիւնը։ և այս պէտք ուսունապետ-
պին առջեւը առանցին չնեն լաւաշ պղան և ոյն վարժապետին։

Ա էրաժայի սահման իրաված պեսիլի , լահվել լու-
թեր ու ակրա-լետանը կողմէն միշտ հիմա կը լիսապողը և այլ
ուղիւ հետագա աւշածանք կը ծախուեց , որ շ-կային և իսա-
ներէն այն առջա-անձը երլաւ բնարաւ և իտար ժողո-ար ըլլա-
լուն հայար , հիմա շ-կային մէկ իտրոն աւշւը հաստաբրի մարդու ը այս գործը յականուելը յարմար աւելութեցա- իսա-
պարա-լիւնէն , ուսպի աճի զեշտ այսաճիներուն գլուխ
նախալ մի-ապահեաճի շալուտան չօհունենէն աղայն ընդուռ-
ցա- այս գործին . որուն չուն ովու որ կ'ուշէ նէ իրայ գոր-
նալ այս վէրաժայի սահման ըրաված լու-լիւնին ամեն պեսիլ :

Պ. Յ. Բիշ-Հէ անոներվ անգլացի վարժապետ ճէ և իւ
քութայ ծանուցանվէլը հասարակութեանը, որ Պէջուլը առ
բու եօլը իւ նախած գունը պիտի սկզէ անգլերէն շաս բա
լը . աս վարժապետն շաս առնող աշխերոները, իրին ո
գուգ ճէ պիտի ունենան . Իյ ճէ որ աս վլուին ակնունչը
առջ պիտի սորվին և մյա մ'ալ որ բռամթիքանին պիտի բա
յուել որ, աս աւ կարեւոր բան ճը է վլու ճը կապարեւու
սորվին ուղղվէ : Երբո՞ բարբեր ժամանակ որոշէր և տ
առըն համար, առաջինը պիտի ըւլոյ առաջուան ալափուան
կա ժամը շէն մինչ 10 ը և իւրիւնը դէ ենոյ ժամը :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՅՔ ԼՐԱԳՐԻՑ

Յովել. Պէտք է կարող լինած զայտաբառ:

ԵՊՀ Պատմական գիտությունների ազգային համալսարան